

HALİFELİK MAKAMI VE TEOKRASİ

Allah Teâlâ, meleklerin söylediklerinden ötürü haksız bulmadı; çünkü insanlar iktidar mücadelesini hayvanlar gibi yapınca, hayvanlar âleminde görülemeyecek boyutta kan dökülecek ve düzen bozulacaktı; ama meleklerin bilmediği bir şey vardı; onun için Allah, “...Ben sizin bilmediğiniz şeyi biliyorum.” dedi.

“Bir gün Rabbin meleklerle: “Yeryüzünde, halife özelliğine sahip bir varlık oluşturuyorum” dedi. Melekler: “Orada çevreyi bozacak ve kan dökcek kimseler mi oluşturuyorsun? Ama sen yaptığını güzel yaparsın, sana içten boyun eğmemiz bundandır. Tertemiz olanı yapmak senin işindir” dediler. O da; “Ben sizin bilmediğiniz şeyi bilirim” dedi.” (Bakara 2/30)

Halife (خَلِيفَةً) kelimesi feil (فعل) kalıbındadır; hem ism-i fail hem de ism-i mef'ul olabilir. İsm-i fail olarak “bir kimsenin yerine geçen kişi” anlamındadır. Bunun için o kimsenin ölmesi veya yerinden ayrılması gerekir. Nebimiz ölünce Ebubekir (r.a.) onun halifesi olmuştur. İsm-i mef'ul olarak anlamı da “yerine başkası geçen kişi” dir. Âdem aleyhisselâm kimsenin yerine geçmediği için onun halifeliği bu anlamdadır.

Melekler açısından insan, yeni bir canlı türü dışında bir anlam taşımazdı. Allah, “Yeryüzünde halife özelliğinde bir varlık oluşturuyorum...” deyince melekler bu yeni canlı türünün farkını anladılar ve endişelerini şöyle dile getirdiler:

“Orada çevreyi bozacak ve kan dökcek kimseler mi oluşturuyorsun? Ama sen yaptığını güzel yaparsın, sana içten boyun eğmemiz bundandır. Tertemiz olanı yapmak senin işindir...”

Hayvanlar âleminde de halifelik vardı ama her türün tek bir ögesi o özellikteydi. İktidar mücadelesi onlar arasında olurdu. Meselâ bir kümeste iki horoz olmaz. Olursa düzen bozulur; biri diğerini ya öldürür veya oradan uzaklaştırır. Tavuklar bu mücadelede yer almazlar. Öyle olsaydı her kümeste en fazla bir horoz ve bir tavuk olurdu. Mücadele horozla tavuk arasında da olsaydı bir tek kümes bile oluşmazdı. Melekler, insanlardaki halifelik mücadelesinin hem erkekler, hem kadınlar, hem de kadın ile erkek arasında olacağını anlayınca tepki göstermişlerdi.

Allah Teâlâ, melekleri haksız bulmadı; çünkü insanlar iktidar mücadelesini hayvanlar gibi yapınca, hayvanlar âleminde görülemeyecek boyutta kan dökülecek ve düzen bozulacaktı; ama meleklerin bilmediği bir şey vardı; onun için Allah, “...Ben sizin bilmediğiniz şeyi biliyorum.” dedi.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

“(Allah) Âdem’e, isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklerle gösterdi. “Doğruysanız, bana şunların isimlerini haber verin” dedi.” (Bakara 2/31)

İsim, bir şeyi tanımlayan, ne işe yaradığını belirten ve onu zihinde canlı tutmaya yarayan sözdür. Allah’ın Âdem’e varlıkların isimlerini öğretmesi, hangisinin neye yaradığını ve ondan nasıl yararlanılacağını öğretmesidir. Ayetlerde bunun işareti gösterilmiştir.

“İfa-
desinde isimleri gösteren zamir akılsız varlıklar için olan “hâ=ها iken Âdem o isimleri öğrendikten sonra zamir, akıllı varlıklar için kullanılan “hum=هم”a dönüşmüş ve bu şöyle ifade edilmiştir.

ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ

“...sonra onları meleklerle gösterdi”

Demek ki, meleklerin akılsız varlıklar olarak algıladıkları eşyada, akıllı varlıklarda olan bir şey vardı. Akıl, insanın yararlanacağı bilgi anlamına da geldiğinden¹ akılsız gibi görünen varlıkların içinde böyle bir bilginin olduğu onlara gösterildi. Eşyaya dışarıdan bakanlar o bilgiyi göremezlerdi. Bu sebeple Allah Teâlâ ona “gayb” demiş ve

Meleklerle şöyle seslenmişti:

“...Size dememiş miydim; ben göklerin ve yerin gaybını bilirim...” (Bakara 2/33)

İşte Âdem’i meleklerle üstün kılan bu bilgiydi. O bilgi Âdem’e yazıyla öğretilmişti:

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ . الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ . عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ .

“Allah’ın Âdem’e varlıkların isimlerini öğretmesi, hangisinin neye yaradığını ve ondan nasıl yararlanılacağını öğretmesidir.”

“Oku. Rabbin sonsuz ikram sahibidir. Kalem ile öğretmiştir; o insana (Âdem’e) bilmediğini öğretmiştir.” (Alak 96/3-5)

Meleklerin bilmediği; bilim ve medeniyet yarışına dönüşecek halifelik mücadelesiydi. Bu mücadele, en iyiye ve en güzele ulaşma mücadelesidir. Burada kan dökülmez, rakiplerin yaşamasına, özellikle destek verilir. Rakipler ne kadar güçlü olursa başarı o ölçüde yüksek olur. Ama halifelik mücadelesi hayvanlar gibi olursa düzen bozulur ve kan gövdeyi götürür.

İMTİHAN

İnsan dünyaya imtihan için gelmiştir. İmtihan, halifelik temelinde olur. Yarış küçük yaşta başlar; büyük kardeş, yeni doğmuş kardeşine ilgi gösterilmesini hazmedemez ve kendine rakip görür. Bu yarışta başarılı olmak için güçlü olmak gerekir. Kimi soyunu, kimi fizikî gücünü, kimi zekâsını, kimi zenginliğini kimi de itibarını vs. kullanarak öne geçmeye çalışır. Kimileri de en büyük güç olan dürüstlükten yana tavır alır. Her biri, hedefine ulaşacağı ortamlar arar.

Dürüstlük, hiç kimsenin dışlayamayacağı kadar güçlü ve evrensel bir kavramdır. Dürüst olmak için ilâhî menfaatleri öne almak icap eder. İşte imtihan tam bu noktada olur. “Elbette dürüst olacağız ama önce güçlü olmak gerekir” diyenler, hedeflerine uygun bir hayat tarzı belirler ve bazı gerçeklere gözlerini yumarlar. Menfaatleri karşılığında gözlerini yumdukları şey Allah’ın ayetleri ise Allah Teâlâ bunu asla affetmez. İlgili ayetlerden biri şöyledir:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيُسْتَرُونَ بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكَلِمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Allah’ın indirdiği kitaptan bir şeyi gizleyip karşılığında geçici bir bedel alanlar var ya, onlar karınlarına sadece

ateş doldururlar. Allah Kıyamet günü onlarla konuşmaz ve onları aklamaz. Onlara acı bir azap vardır.” (Bakara 2/174)

Halifelik mücadelesi, daha güçlü olma mücadelesidir. Daha güçlü olmak için Allah’tan yana tavır koymak gerekir. Ama Allah insanı imtihandan geçirdiği için, sabırsız olanlar, sığınacak güçler ararlar. Gücü elde edenlerden birçoğu ise Allah ile yarışa girer. Firavun, kendi sözünden etkili söz olamayacağını ifade etmek için halkına şöyle seslenmişti:

أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى

“Sizin en yüce efendiniz benim” (Naziât 79/24)

Kimileri siyasî ve askerî güçlerini, kimileri fizikî imkanlarını, kimileri de dini kullananlar insanları kendilerine kul ederler. Dini kullananlar bunların en kötüsüdür. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ
الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى
الْآخِرَةِ وَيُضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ
بَعِيدٍ

“Kâfirlik edenlerin (ayetleri görmezlikten gelenlerin) çetin azaptan çekecekleri var. Onlar, dünya hayatını Ahiretten çok seven ve Allah’ın yolunu, anlayamayacak biçimde çarpıtmaya² çalışarak ondan uzaklaşan kimselerdir. Onlar derin bir sapkınlık içindedirler.” (İbrahim 14/2-3)

Allah Âdem’i bilgi ile donattıktan, o bilgisinden dolayı melekler ona secde ettikten sonra onu, bütün ihtiyaçlarını karşılayacağı bir bahçeye yerleştirdi ve şöyle dedi:

“Bak Âdem; sen ve eşin şu bahçeye yerleşin; beğendiğiniz yerden yiyecek; ama bu ağaca yaklaşmayın. Yoksa yanlış yapmış olursunuz.” (Arâf 7/19)

Şeytan ile ilgili olarak da şunları söyledi:

“Bak Âdem! Bu sana da, eşine de düşmandır. Sakın sizi bu bahçeden çıkarmasın yoksa mutsuz olursun. Burada ne açlık çekersen ne de çıplak kalırsın. Burada susuz da kalmaz, güneş ışığından da etkilenmezsin.” (Tâhâ

20/117-119)

Melekler Âdem’e secde edince Âdem’in rakibi kalmamıştı. Allah Teâlâ bu gibi durumlar için şöyle demiştir: “Yok, yok... İnsan kesinlikle azar; Kendini yeterli görürse eğer.” (Alak 96/6-7)

Şeytan bunu fırsat bildi ve Âdem’e şunları fısıldadı:

“Âdem! Sana ölümsüzlük ağacını ve yıpranmayacak saltanatı göstereyim mi?” (Tâhâ 20/120)

Ölümsüzlük ve yıpranmayacak saltanat... Bunlar ancak Allah’ta olabilir; ama Âdem, daha güçlü olmak için sınırları aştı ve eşyle birlikte o ağaçtan yedi. Bunlar insanın, rakipsiz hale gelince tanrılaşmak isteyeceğini gösterir. Gerçi Âdem o noktaya gelmedi; hatasını anladı ve dönüş yaptı.

İşte teokrazi, en yüce gücü elde etmeye çalışanların kurduğu yönetim biçimidir. Üst yönetici ve hükümetler, Allah seviyesine çıkarılır. Onlara itaati Allah’a itaat, onlara karşı gelmek de Allah’a karşı gelmek sayılır. Din kullanılmadan

insanlar bu güce inandırılmaz³.

HALİFE – DEVLET BAŞKANI

Yukarıdaki ayetlere göre her insan halifedir; herkes birinin yerine geçer. Herkes daha güçlü olmanın peşindedir. Bugün halife deyince akla gelen, İslam devletinin başkanıdır. Ebubekr radiyallahu anh, Nebimizin halifesiydi. Ömer, Ebubekr’in, Osman da Ömer’in halifesi olmuştur.

Halife olmak önemli değil, nasıl bir halife olduğunuz önemlidir. Daha güçlü olmak için her yolu kullanacaksınız, yoksa ne pahasına olursa olsun dürüst mü davranacaksınız. İkincisini yapmak için kişisel menfaatleri ilâhî menfaatlere feda etmek gerekir; ama daha güçlü olma arzusu, Âdem aleyhisselamı bile etkileyen en büyük tehlikedir. Güçlüden yana olup onun gücünü kullanmak isteyenler, Allah’tan önce onlara kul olma yarışına girer ve doğruları görmelerine engel olurlar.

MUHAMMED ALEYHİSSELAM - ÖRNEK DEVLET BAŞKANI

Muhammed aleyhisselam Allah'ın Resulü ve son nebîsidir. Nebî ve resul kavramlarının içini boşaltanlar ona son Resul derler. Çünkü çoğunluğa göre resul, yeni bir kitap ve yeni bir şeriat ile gönderilen, nebî ise kendinden önceki resulün Kitab'ını ve şeriatını, onun ümmetine tebliğ ile görevli olan zattır⁴. Nebîlik de bittiğine göre Kur'an'ı tebliğ edecek kimse kalmamış olur.

Geleneğe göre İsmail aleyhisselama verilmiş bir kitap ve şeriat yoktur. Bu sebeple o, sadece nebîdir; ama En'âm suresinin 83 ve devamı ayetlerine göre ona da kitap ve hikmet verilmiştir. Şu ayete göre de o, hem resul hem de nebîdir:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

“Bu kitapta İsmail'i de an, o sözünde durmuştu; nebî olan resul idi.” (Meryem 19/54)

Resul ve nebî farkı çok önemlidir. Resul, kendinden bir şey katmadan birinin sözünü diğerine ulaştırmakla görevli kişidir⁵. Türkçe'de ona elçi denir. Nebî ise En'âm suresinin 83 ve devamı ayetlere göre, kendine kitap ve hikmet indirilmiş olan zattır.

Resuller iki kısımdır; biri nebî olan resul, diğeri de nebî olmayan resuldür. Her nebî, Allah'ın Kitab'ını tebliğ ile görevli olduğu için aynı zamanda resuldür. Kendine kitap indirilmemiş resul vardır ama nebî yoktur. Kur'an'da, Mısır Melikinin Yusuf aleyhisselama gönderdiği elçiye resul (الرَّسُولُ), Belkıs'ın Süleyman aleyhisselama gönderdiği elçilere de mürsel (المُرْسَلُ) denmiştir⁶ ama Peygamber olmayan hiç kimseye nebî denmemiştir.

Nebîlik Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ile sona ermiştir; artık kimseye kitap inmeyecektir. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed sizin erkeklerinizden birinin babası değildir ama Allah'ın resulüdür ve nebîlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilir.” (Ahzab 33/40)

Onun, nebîlerin sonuncusu olup resullerin sonuncusu olmaması önemlidir. Çünkü nebî olmayan resuller, her yerde ve her zaman olmalı ve Kur'an'ı tebliğ etmelidir.

Bir resul, Allah'ın Kitab'ını tebliğ ederken kendinden bir şey katarsa resullüğü biter. Eğer o zat, nebî olan resul ise cezası ölümdür. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ . لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ . ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ . فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

“Eğer o (Resul), bize karşı, bazı sözler uydursaydı onu sıkı bir şekilde yakalar sonra şah damarını koparırdık. Hiçbiriniz de onu koruyamazdınız.” (Hakka 69/44–47)

Resul, ekleme çıkarma yapmadan Allah'ın sözünü aktardığı için ona kayıtsız- şartsız itaat edilir. İtaat ona değil, aktardığı sözlere olduğundan Allah Teâlâ şöyle demiştir:

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

Bir resul, Allah'ın Kitab'ını tebliğ ederken kendinden bir şey katarsa resullüğü biter. Eğer o zat, nebî olan resul ise cezası ölümdür.

“Bu Elçi'ye itaat eden Allah'a itaat etmiş olur....” (Nisâ 4/80)

Muhammed aleyhisselam Kitab'ı tebliğ ederken Resul; ümmetine öğretirken ve uygularken nebî sıfatıyla hareket etmiştir. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُن لِّلْخَائِبِينَ خَصِيمًا

“Sana gerçekleri içeren bu Kitab'ı indirdik ki insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde hükmedesin. Sana hainlerin savunucusu olma.” (Nisâ 4/105)

Nebîmiz, Kur'an'dan hüküm çıkarırken hata edebileceği için ümmetinin denetimine tabidir. Bu yüzden Kitabı tebliğ dışındaki sözlerine kayıtsız-şartsız itaat edilmez. Bir ayet şöyledir:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايَعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأُذُنِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَعْفِفْنَ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

“Ey Nebî! Mümin kadınlar sana biat için gelince, hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, başkasından kazandıkları çocuğu yalan dolan ile kocalarına mal etmemeleri ve marufa uygun olan bir konuda sana isyan

etmemeleri şartı ile onlar ile biat et; onlara Allah'tan başışlanma dile. Allah başışlar, ikramı boldur." (Mumtahine 60/12)

Burada sözü edilen kadınlar, toplumun en zayıf kesiydi. Çünkü Mekke'deki ailelerinden kaçıp gelmişlerdi. Ne kendilerini koruyacak aileleri ne de maddi imkânları vardı. O durumdaki kadınlara bile, devletin başı olan Nebî'nin marufa uygun olmayan emirlerine karşı çıkma hakkı tanınmıştır.

Maruf, bilinen şey demektir. Bu bilgi, ya gelenek ve göreneklerden ya da Kitap ve Sünnetten elde edilir. Gelecekte elde edilmişse Kitap ve Sünnete aykırı olmaması gerekir. Böyle bir bilgi fitratı yansıttığı için evrensel nitelikli olur.

Yetkilinin yaptıkları yanlışları ortaya çıkarmanın yolu, şöyle açıklanmıştır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

"Müminler! Allah'a itaat edin, bu Elçi'ye itaat edin ve sizden olan yetki sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve Elçi'sine götürün. Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsanız böyle yaparsınız. Böylesi hayırlı olur ve çok güzel sonuç verir." (Nisâ 4/59)

Bir mümin, Allah ve Elçisi ile anlaşmazlığa düşemez. Anlaşmazlık yetkili makamda olanlarla olabilir ve Allah'ın kitabı ile çözüme bağlanır. Muhammed aleyhissalam, ayetleri tebliğ ederken elçi, uygularken nebî ve devlet başkanı olduğu için yanlış görülen uygulamalarını Kur'an'a arz etmek gerekir. Nitekim Bedir savaşında bunu yapmayan Müslümanlar tehdit edilmişlerdir.

Nebimizin dünyalıkla imtihanı / Bedir Savaşı

Nebimiz, Bedir'de yanlış bir karar ile esirler almıştı. Önce o; arkasından da onun bu kararına onay veren Müslümanlar, şu ağır sözler ile suçlanmışlardı:

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ . لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Hiçbir nebînin, savaş meydanında düşmanı yere serinceye kadar esir almaya hakkı yoktur. Siz hemen ele geçecek mal istiyorsunuz. Allah ise sizin için sonrası istiyor. Allah güçlüdür, doğru karar verir. (Zafer sizin

olacak diye) Allah tarafından yazıya geçirilmiş bir karar olmasaydı aldığınız esirlerden dolayı sizi ağır bir azap yaktalardı.” (Enfâl 8/67-68)

Ayette geçen şu ifadeye göre, onların bu hatayı, dünyayı ahirete tercih ederek yapmışlardır:

“Siz hemen ele geçecek mal istiyorsunuz. Allah ise sizin için sonrasını istiyor.”

Ayetlerdeki ağır sözler, daha önce inen şu ayete uymamış olmalarından dolayı idi:

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَنتَحْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَانَ فِإِمَامًا مِّنَّا بَعْدُ وَإِمَامًا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا

“(Savaşta) Kâfirler ile karşılaştığınızda onları yere serinceye kadar boyunlarını vurun. Sonra bağı sıkı tutun (esirler alın). Arkasından onları karşılıklı veya karşılıksız serbest bırakın. Savaş, ağırlıklarını bırakıncaya kadar böyle yapın...” (Muhammed 47/4)

Ayette geçen; “Allah tarafından yazıya geçirilmiş bir karar olmasaydı” sözünün hikâyesi şöyledir:

Müslümanlar Mekke’den henüz hicret etmeden Romalılar Perslere yenilmişti. O zaman aşağıdaki ayetler, 3 ilâ 9 yıl arasında Romalıların galip geleceğini, o gün Allah’ın Müslümanlara zafer vereceğini müjdeliyordu:

الم . غَلِبَتِ الرُّومُ . فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ . فِي بَعْضِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلِ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ . بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ . وَغَدَّ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Elif, Lâm, Mim. Romalılar yenildiler; çok yakın bir yerde. Onlar, bu yenilginin ardından galip geleceklerdir. Üç ilâ dokuz yıl arasında. Bunun öncesinde de sonrasında da yetki Allah’ındır. O gün müminler sevineceklerdir. Sevinme Allah’ın yapacağı yardım ile olacaktır. O, çalışana yardım eder. O güçlüdür, ikrâmı boldur. Bu Allah’ın vaadidir. İnsanların çoğu bilmese de Allah vaadinden caymaz.” (Rûm 30/1-6)

Allah’ın bu vaadinden dolayı hem Müslümanlar, hem de Mekkeli müşrikler, Romalılardan gelecek haberlere kilit-

lenmişlerdi. Ebu Süfyân, bir ticaret kervanı ile Şam’dan gelirken Romalılar ile Perslerin savaşacakları duyuldu. Müslümanlar, Allah’ın kendilerine kervanı vereceği umuduyla, Mekkeliler de kervanı koruma amacıyla yola çıktılar. Ebû Süfyân ise kervanı kurtarma telaşındaydı. Kervan için yola çıkan Müslümanlar, beklemedikleri bir anda Mekke ordusunu karşılarında buldular. Bunu, şu ayetlerden öğreniyoruz:

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ . لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلِيَ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ.

“Bir gün Allah, o iki topluluktan biri sizin olacak diye söz vermişti. Siz silahsız olanı (kervanı) istiyordunuz. Allah da kendi sözleri gereği haklı ortaya çıkarmak ve o kâfirlerin kökünü kazımak (için Mekke ordusunu vermek) istiyordu.” (Enfâl 8/7)

Müslümanlar kervanı kaçırdı ve Bedir’de, Mekke ordusu ile karşılaştılar. Kurallara uysalardı onları yenip Mekke’ye gireceklerdi. Çünkü “...Allah, o kâfirlerin kökünü kazımak; haklı ortaya çıkarıp batılı etkisiz hale getirmek istiyordu.” (Enfâl 8/7-8)

Müslümanlar Bedir’de Mekke ordusuna ağır bir darbe indirdiler ama geri çekilen düşmanı takip edip yere sermeleri gerekirken esirler alıp geri döndüler. Bu iş, Nebimizin onayı ile oldu. Ashabın esir alma ile ilgili ayeti hatırlatıp ona itiraz etmeleri gerekirdi ama etmediler. Bu sebeple ashap da Nebimiz gibi dünyayı ahirete tercihle suçlandı.

“Siz hemen ele geçecek mal istiyorsunuz. Allah ise sizin için sonrasını istiyor.”

Resulullah Bedir esirlerinden fidye olarak dört bin (dirhem) almıştı⁸. İmam Şâfiî, kiminin daha az fidye ile kiminin de karşılıksız serbest bırakıldığını söyler⁹. Esirlerle ilgili ilk ayet inince sahabe, aldıkları fidyeden ellerini çekti. Sonra şu ayet indi¹⁰:

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Aldığınız ganimeti artık helali hoş olarak yiyin. Allah’tan çekinin. Allah bağışlar, ikramda bulunur.” (Enfâl 9/69)

Allah Teâlâ, Dünyayı Ahirete tercih ederek işledikleri suçtan dolayı Âdem'i ve Havva'yı cezalandırmış, buldukları bahçeden çıkarmıştı. Eğer Müslümanlara önceden verdiği söz olmasaydı onları da Bedir'de büyük bir yenilgiye uğratabacaktı. Onlar oradan zaferle döndüler ama Mekke'nin fethi gecikti. O yüzden Mekke'yi fethe-dinceye kadar o suçtan tevbe edememişlerdi. Hudeybi-ye antlaşmasıyla Mekke'yi fethin yolu açılınca şu ayetler indi:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا . لِيُغْفِرَ
لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا
تَأَخَّرَ وَيُسِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ
صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

"Allah, senin için bir fethin önünü açtı". Bunu, önceki ve sonraki günahını bağışlamak, sana olan nime-tini tamamlamak ve seni dosdoğru bir yola iletmek için yaptı." (Fetih 48/1-2)

Mekke'nin fethinden sonra inen şu sure, artık Nebî mi-zin tevbe edebileceğini bildiriyordu:

إِذَا جَاءَ نُصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ . وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا . فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

"Allah'ın yardımı gelip Fetih gerçekleştiğinde ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, her şeyi güzel yaptığından dolayı Rabbine yönel ve bağış-lanma talebimde bulun; çünkü o, tevbeleri kabul eder." (Nasr Suresi)

Bütün bu ayetlere göre, yetkili makamda olan kişi, Allah'ın Nebisi de olsa, dünyalık karşısında fazla dik duramayabilmektedir. Dolayısıyla böyle makamlara gelenle-rin çok dikkatli olmaları ve denetim yollarını açık tutma-ları gerekir.

GÜÇLÜLERİN TANRILAŞTIRILMASI = TEOKRASİ

Allah, kendinden başkasına ibadet edilmesini kabul etmez. "İbadet" sözlükte kulluk yani kayıtsız şartsız boyun eğmektir. Allah'tan başkasına kayıtsız şartsız boyun eğilmez. Ama herkes kendine göre bir yol çizer. Eğer o yol, doğruları ikinci sıraya itmeyi gerektiriyorsa, "güçlü olmam gerekir" diyerek güçlü gördüğü şeyi ilk sıraya, Al-

lah'ı ikinci sıraya koyar. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا

"De ki: "Herkes biçimlendiği hedefe göre davranır. Kimin yolunun daha doğru olduğunu en iyi Rabbiniz bilir." (İsrâ 17/84)

Gücün peşinde olanlar, dini kullanma ihtiyacı duyarlar. Önce nebîleri ve din büyüğü olarak bilinen kişileri in-

Gücün peşinde olanlar, dini kullanma ihtiyacı duyarlar. Önce nebîleri ve din büyüğü olarak bilinen kişileri insanüstü konuma getirmek için onlar adına uydurulan sözlerle Allah'ın Kitabını aşmaya çalışırlar. O sözleri yorumlayan din adamları da devreye girince paralel bir din oluşur.

sanüstü konuma getirmek için onlar adına uydurulan sözlerle Allah'ın Kitabını aşmaya çalışırlar. O sözleri yorumlayan din adamları da devreye girince paralel bir din oluşur. Yetkililer bu yeni dini tenkide fırsat vermezler. Güçlüden yana olanlar da bile bile onlara destek verirler. İbrahim aleyhisselam puta tapanlara şöyle demişti:

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَتَلَغَى بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ .

..."Sizin, Allah'tan önce bu putlara tutunmanız sadece aranızda kaynaşma aracı olsun diyedir. Kıyamet günü biriniz diğerini görmek istemeyecek her biriniz diğerini dışlayacaktır. Sığınacağınız yer o ateştir. Size yardım eden de olmayacaktır." (Ankebût 29/25)

Yöneticiler, bu yolla tanrılaştırılarak Allah'ın yerine ko-nurlar. Yöneticiye itaat, Allah'a itaat, ona isyan Allah'a is-yan sayılır. Bu yapı insanları, Allah'tan önce yöneticilerin kulu yapar.

EHL-İ KİTAP VE TEOKRASİ

Allah adına yönetmenin Tevrat'ta ve İncil'de bunun dayana-ğı yoktur; ama İncil'e sonradan yerleştirilen Pavlus'un ve Petrus'un mektupları ile bir dayanak oluşturulmuştur.

Pavlus, Romalılar'a mektubunda şöyle der:

"Herkes emri altında bulunduğu hükümetlere boyun eğsin. Zira Allah tarafından verilmemiş bir yetki yoktur. Mevcut hükümetler Allah tarafından atanmıştır. Bunun için hükümete karşı gelen Allah'ın düzenine karşı diren-

miş olur. Direnenler kendilerini sorumluluk altına sokacaklardır¹³.”

Petrus'un 1. Mektub'unda şu ifadeler geçer:

“İmdi insanlar tarafından kurulan her düzene Rabb için bağımlı olun. Gerek başta bulunan kişi olması nedeniyle krala, gerekse valilere boyun eğin. Çünkü onlar, O'nun tarafından, suçluları cezalandırırlar ve iyi iş yapanları övsünler diye gönderilmişlerdir. Zira Allah'ın istediği şudur: Hür kişiler gibi yaşayın, ama hürriyetinizi şerre örtü yapmayın; ancak Allah'ın kulları gibi olup iyilik yaparak cahil kişilerin cahilliğini susturun. Herkese saygı gösterin. Kardeşleri sevin. Tanrı'dan korkun. Krala saygı gösterin¹⁴.”

Calvin Kitab-ı mukaddes'in yukarıdaki ifadelerini şöyle yorumlamıştır:

“Pavlos der ki, “Herkes emri altında bulunduğu hükümetlere boyun eğsin.” Şu halde her kim hükümete karşı gelirse Tanrı'nın düzenine karşı gelmiş olur...”

Kamu yararına uygun yönetenler, Tanrı'nın hâkimiyetinin gerçek örnekleridir. Adaletsizce ve diktatörce hükmedenler de yine Tanrı tarafından insanları günahkârlıklarından dolayı cezalandırmak için görevlendirilmişlerdir. Yine de onlarda yasal gücü Tanrı'dan aldıklarını gösteren o kutsal haşmet vardır...¹⁴.”

Bu yüzden Kilise, teokratik sistemin en temel kurumu olmuştur. Onlara göre Tanrı; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlüsüdür. Oğul İsa'dır. “Gökte ve yeryüzünde bütün iktidar ona verilmiştir¹⁵.” İsa adına hareket etme ve karar verme yetkisi ise kiliseye aittir. İsa kilisede hazır bulunur. Çünkü kilise onun manevî varlığı ile bütünleşmiştir¹⁶. Kutsal Ruh ise kiliseyi Allah'ın yani Baba'nın nimeti ve armağanlarıyla doldurur ve hatalardan korur¹⁸.

“Gökte ve yeryüzünde bütün iktidar ona (İsa'ya) verilmiştir” sözü, İncil'e sonradan yerleştirilmiştir. Çünkü Matta İncil'ine göre İsa, çarmıha gerilip defnedildikten üç gün sonra kabrinden çıkmış, Galile'de onbir havarisine görünmüş ve şöyle demiştir:

“Gökte ve yeryüzünde bütün iktidar bana verilmiştir. Şimdi gidin, bütün ulusları öğrenci yapın. Onları Babam, Ben ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin. Sizlere buyurduğum

her şeyi tutmalarını onlara öğretin. İşte dünyanın sonuna kadar ben her an sizlerle beraberim¹⁹.”

Bunun doğru olmadığı açıktır. Çünkü İsa aleyhisselam, vefatından sonraki ilk konuşmayı Ahirette yapacaktır.

“Bir gün Allah şöyle diyecektir: Meryem oğlu İsa! İnsanlara “Beni ve anamı Allah ile aranızda iki tanrı olarak koyun?” diyen sen misin? İsa diyerek ki: “Ben sana boyun eğirim. Benim doğru olmayanı söylemem olacak şey değildir. Eğer söylediysem, zaten bilirsin. Sen, benim içimdekini bilirsin ama ben senin içimdekini bilmem; bütün Gaybı (her şeyin içyüzünü) bilen sadece sensin.

Teokratik düzende kralı, hükümetleri ve valileri belirleme ve göreve getirme yetkisi kiliseye aittir.

Bana ne emrettiysen onlara onu söyledim. Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kul olun, dedim. Aralarında bulunduğum

sürece onlara şahittim. Beni vefat ettirdikten sonra onlar sadece senin gözlemin altındaydılar. Her şeye şahit olan sensin. Eğer azap edersen onlar senin kullarıdır; ama başlıyorsan; güçlü olan sen, doğru karar veren de sensin.

Allah diyerek ki, bugün doğruların doğruluklarından yararlanacağı gündür. İçinden ırmaklar akan cennetler onlarıdır ve ebediyen orada kalacaklardır. Allah onlardan razıdır, onlar da Allaktan razı olacaklardır. En büyük kurtuluş işte budur.

Göklerin, yerin ve onlardaki her şeyin hâkimi Allah'tır. O her şeye bir ölçü koymuştur.” (Maide 5/116-120)

İncil'e sokuşturulan yukarıdaki sözler kiliseyi tanılatmıştır. Bir kimsenin Hristiyanlığa kabulü de kilisenin onayına bağlanmıştır¹⁹.

Hristiyan dünyasında en çok mensubu bulunan Katoliklerde Papa, İsa'nın vekili ve Petrus'un halefidir. Papa yanılmaz bir otorite, kilise ise evrenseldir. Kilise dışında kurtuluş yoktur. Kilise, Kutsal Ruh tarafından sevk ve idare edilir²⁰.

Teokratik düzende kralı, hükümetleri ve valileri belirleme ve göreve getirme yetkisi kiliseye aittir. Çünkü kilise Tanrı adına hareket eder ve ona ait olan yetkiyi kullanır. Fakat kilise bu konuda bir sorumluluk üstlenmez. Zaten Kutsal Ruh'un kiliseyi hatalardan koruduğu²² inancı onlara sorumluluk yüklemeye engeldir.

MÜSLÜMANLARDA TEOKRASİ

Allah'ın Nebîsi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle demiştir:

لَتَتَّبِعَنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شَيْئًا بِشَيْءٍ، وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ، حَتَّىٰ لَوْ سَلَكَوا جُحْرَ ضَبٍّ لَسَلَكَتُمْوهُ ، قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ: الْيَهُودُ، وَالنَّصَارَىٰ قَالَ فَمَنْ

“Sizden öncekilerin izlerini, kuşkusuz karış karış, arşın arşın takip edeceksiniz. Onlar bir kertenkele deliğine girmiş olsalar, siz de gireceksiniz.

Dedik ki; Yahûdi ve Hıristiyanlar mı?

-Ya kim olabilir? dedi.” (Buhari, İ'tisam bi's-Sünne, 14)

Biraz sonra görüleceği gibi Kur'an'dan uzaklaşma ve uydurulmuş sözleri Allah'ın Nebisine söyletme ve onları yorumlama konusunda Müslümanlar, ehl-i kitabı adım adım takip etmişlerdir.

Konuyu, Şia ve Ehl-i Sünnet açısından ele alacağız.

ŞİİLERDE TEOKRASİ

Şiiler, devlet başkanına yani imama tanıdıkları yetki açısından Hristiyanlara çok benzerler. Onlara göre devlet başkanlığı siyasi makam değil, dinî makamdır.

“İmamlık ancak Allah'tan nass ile yahut o imamdan önceki imamın onun imametini beyaniyle tahakkuk eder. İnsanların seçmesiyle, istemesiyle olmaz. İnsanlar dilediklerini imam olarak tayin yahut dilediklerini azil haklarına sahip değillerdir²³.”

“İmam, imametten önce, sonra, soy boy şerefi bakımından en yüce ve temiz kişi olup her türlü kötülükten, suçtan, yanılmadan, yanlış iş görmeden, unutmadan ve her türlü aşâğılık şeylerden masundur²⁴.”

“Onların buyrukları Allah'ın buyruklarıdır. Yasakları O'nun yasaklarıdır. Onlara itaat Allah'a itaattir. Onlara isyan, Allah'a isyandır. Onları seven Allah'ı sever. Onlara düşman olan Allah'a da düşman olur. Onların emirlerini reddetmek caiz değildir.²⁵”

Bu görüşlerin dayandırılabilceği ne bir ayet ne de hadis vardır. Bunlar insan fitratına da terstir.

EHL-İ SÜNNETTE TEOKRASİ

Farklı gibi gözükse de Ehl-i Sünnette de devlet başkanlığı, dini makam haline getirilmiştir. Allah'ın Nebîsi'nin şöyle dediği iddia edilir:

“Bana itaat eden Allah'a itaat etmiş olur. Bana isyan eden Allah'a isyan etmiş olur. Emire (yetkili kişiye) itaat eden bana itaat etmiş olur. Emire isyan eden bana isyan etmiş olur. İmam (Devlet başkanı) kalkandır; arkasında savaşırlar ve onunla korunma sağlanır. Allah'tan çekinmeyi emreder ve adil olursa sevap kazanır. Farklı emir verirse günahı kendinedir²⁶.”

Bu ve benzeri iddiaları kabul ettirebilmek için resul ve nebî kavramları değiştirilmiştir. Çünkü resul, Allah'ın sözlerini insanlara ulaştırmakla görevli kişidir; ona ekleme veya çıkarma yaparsa görevi biter (Bkz. Hâkka Suresi 69/44–47). Bu sebeple resule itaat Allah'a itaat sayılmıştır. Zaten Allah'ın sözlerine başka şekilde ulaşma imkânımız da yoktur.

Nebî, sadece ayetleri tebliğ ederken resuldür; onun dışındaki söz ve uygulamalarında hata edebilir. Bu sebeple Nebîye itaati emreden tek bir ayet yoktur. Muhammed aleyhisselamın kişisel davranışları, hataları ve aile ilişkileri

ile ilgili ayetlerin tamamında nebî sıfatı kullanılmıştır. Sünnet, Nebîmize ait söz ve uygulamalardan ibarettir. Gelenekte konuya şu şekilde yaklaşımıştır:

“Resul, yeni bir kitap ve yeni bir şeriat ile gönderilen, nebî ise kendinden önceki resulün Kitab'ını ve şeriatını, onun ümmetine tebliğ ile görevli olan zattır²⁷.”

Bu tanımlamada tebliğ görevi, resulden alınıp nebiye verilerek Sünnet, Resulün, Allah'tan alıp tebliğ ettiği söz ve uygulamalar seviyesine çıkarılmıştır. Tanımın değişmesi sebebiyle İmam Şafiî, Resule itaati emreden ayetleri delil olarak özetle şöyle demiştir:

“Allah'ın Resulü'nün Sünneti; Allah'ın adına, onun, özel ve genel hükümlerdeki muradını açıklar. Allah, Sünnet ile hükmetmeyi Kitab'ı ile eş tutmuş ve Sünneti Kitab'a bağlamıştır²⁸; ama Kur'an, Sünneti; Sünnet de Kur'an'ı nesh edip yürürlükten kaldıramaz. Sünnet ancak bir başka Sünnetle nesh edilebilir²⁹. “Sünnet, Kur'an ile nesh

edilir, denirse recim cezasının; **“Zina eden kadınla zina eden erkekten her birine yüz kamçı vurun...”** (Nur 24/2) ayetiyle nesh edilmiş olması ihtimali ortaya çıkar³⁰.”

İlgili ayetler üzerinde dikkatle duranlar görürler ki, Medine’de Tevrat’a uygun olarak bir süre recim cezası uygulanmış, daha sonra şu ayetlerle kaldırılmıştır³¹:

“Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin, şahitlik ederlerse, onları, ölünceye veya Allah bir yol açıncaya kadar evlerde tutun. İçinizden zina eden o iki kişiye eziyet edin; eğer tevbe edip düzelirlerse onları bırakın. Allah tevbeleri daima kabul eder ve ikramda bulunur.” (Nisâ 4/15-16)

Recmi uygulayanlara göre bu ayetler, Ubâde b. es-sâmit’in Allah’ın Elçisinden rivayet ettiği şu hadisle nesh edilip yürürlükten kaldırılmıştır:

“Benden alın; benden alın. Allah onlar için bir yol açtı. Bekâr bekârla zina ederse yüz kamçı ve bir yıl sürgün; dul, dul ile olursa yüz kamçı ve recim gerekir.” (Müslim, Hudud, 12, 13, - Ebu Davud, Hudud, 23)

İmam Şafîî özetle şöyle diyor:

“Bu hadisle, ayetlerdeki hapis ve eziyet cezası kaldırılmıştır. **“Zina eden kadınla zina eden erkekten her birine yüz kamçı vurun...”** (Nur 24/2) ayetindeki yüz kamçı cezası da hür olan dullar için bu hadisle yürürlükten kaldırılarak recim cezasına çevrilmiştir³².

Görüldüğü gibi İmam Şafîî, “Sünnet Kurân’ı nesh edemez” dedikten sonra bir hadisin üç ayeti nesh edip yürürlükten kaldırdığını söyleyebilmiştir. Sünnî ve Şîî mezheplerin hepsi böyledir. Şu söz, onların ortak görüşünü yansıtır:

السُّنَّةُ قَاضِيَةٌ عَلَى الْكِتَابِ

Sünnet Kitap üzerindeki son sözü söyler³³.

İşler bu noktaya geldiği için hadislere dayanılarak “Suç sayılmayan ve şeriata aykırı olduğu kesin olmayan konularda devlet başkanının emrini yerine getirmek vacip³⁴ sayılmış, fesada yönelen bir şahsın, onun emri ile

öldürülmesi kabul edilmiştir³⁵. Fesat, normal davranış göstermemektir.³⁶ Bu durumda devlet başkanı veya onun yetki verdiği kişi, davranışlarından hoşlanmadığı birini, yargı kararına gerek duymadan öldürebilir.

Bu yolla birçok ayet çiğnenmiştir. Mesela faizli borç veren vakıflar kurulmuş, fermanlarla belirlenen faiz oranlarına, karşı çıkanlar cezalandırılmıştır. Ömer Nasuhi Bilmen şöyle diyor:

“Padişah, muamele yaparak %15’ten fazla getiri ile borç para verilmesin, diye emrettiği halde daha yüksek bir getiri ile muamele yapanlar, engellenmeyi ve cezayı hak ederler.³⁷”

Muamele, alım satım görüntüsü altında faizli borç

için başvuru hilelere verilen addır. Mesela %15 ile 100 lira borç alacak kişi, para sahibinin bir malını, bir yıl vadeli 115 liraya alır. Sonra ona peşin 100 liraya satar, böylece ondan aldığı 100 liraya karşılık 115 lira borçlanmış olur³⁸. Paranın altın veya gümüş olduğu düşünülürse faiz oranının ne kadar yüksek olduğu da görülebilir.

Yazdıklarımızı hazmetmekte zorlananlar, Allah’ın kitabı olan İncil’e Pavlus’un ve Petrus’un mektuplarının nasıl sokulduğunu ve bütün yetkinin kiliseye verildiğine delil getirilen sözlerin, İsa aleyhisselamın ölümünden üç gün sonra ona nasıl söyletildiğini ve İncil’e konduğunu düşünsünler. İncil’e bunların sokulduğunu kabul edip de Buharî ve Müslim gibi hadis kitaplarına ve mezheplerden bize ulaşan eserlere uydurma sözlerin sokulabileceğini kabul etmemek, tam bir tutarsızlık olur.

ÇAĞDAŞ TEOKRASİLER

Demokratik sistemler de aslında birer teokratik sistemdir. Çünkü bu sistemde devlet tanrılaştırılır. Bunun diğer teokrasilerden farkı, Allah adına yetki kullanılmamasıdır. Aslında bu, önemli bir farktır. Çünkü bunda, diğerleri kadar din istismarı yapılamamaktadır.

Fransızlar, 4 asır boyunca kiliseye karşı verdikleri mücadeleyi kazanınca devleti bir şahs-ı manevî yani tüzel kişilik haline getirerek yetkilileri, kilise babaları gibi dokunulmazlık zırhına büründürdüler. Bu da devlet adamlarının hesap sorulabilir olmalarını engelledi.

Hâkimler ve savcılar da birer aracı tanrı haline getirildiler. Mesela Günümüz Türkiye’inde uygulanmakta olan ceza yargısında, ispatla yükümlü taraf yoktur. Ne sanık suçsuzluğunu, ne de savcı sanığın suçluluğunu ispatla yükümlüdür. Taraflar ve mahkeme, her türlü kaynaktan yararlanarak maddi gerçeği bulmaya çalışır. Her şey delil olabilir ama hiç bir delil hâkimi bağlamaz! Hâlbuki kim-senin şeref ve haysiyeti, bir hâkimin vicdanî kanaatine bırakılamaz. Hâkimin taraf tutması ve kanaat adı altında keyfî hüküm vermesi mümkündür. Sanık sandalyesinde oturan da hâkimlik makamını işgal eden de insandır. Onlardan biri suç işlemişse diğeri de işleyebilir. Hâkimin, suç işleyerek makamın gölgesine sığınmasına engel olmak gerekir.

21 yıl boyunca Osmanlı mahkeme sicillerini incelemiş, arşivini yönetmiş, araştırmacılara yardımcı olmuş ve doktorasını da Osmanlı yargı sistemi üzerine yapmış biri olarak şunu söyleyebilirim: Geçmişten gelen yapısal hatalar düzeltilirse Osmanlı yargı sistemi, bütün problemleri çözebilecek niteliktedir.

Osmanlı mahkeme kayıtlarında en az rastlanan şey, ceza yargısı ile ilgili olanlardır. Bir mahkemede bir yıl boyunca açılan ceza davaları bazen bir elin parmak sayısına ulaşmazdı. Çünkü her vatandaş kendini devletin sahibi sayar ve toplum aleyhine gördüğü her şeye müdahale edebilir ve mahkemeye taşıyabilirdi. Suç işleme eğiliminde olanlar, yaptıklarının yanlarına kalmayacağını bildikleri için cesaretleri kırılırdı. Bugün vatandaş, resmî makamlar karşısında etkisizleştirildiği için suç eğiliminde olanlar cesaret bulmakta ve birer suç makinesine dönüşmektedirler.

Jandarma teşkilatının 1839’da, polis teşkilatının da 1845’te kurulduğu düşünülürse Osmanlıda vatandaşın ne kadar duyarlı olduğunu anlamak zor olmaz. Vatandaş hem asker, hem jandarma, hem polisti. Vatanına sahip çıkmasaydı, tarihin tanıdığı en büyük devlet, uzun süre yaşayamazdı.

1879’a kadar savcılık kurumu da yoktu. Kamu aleyhine işlenen suçlarda dava açılmış sayılır; her vatandaş davayı mahkemeye taşıyıp şahitlik yapabilir ve sonuna kadar takip edebilirdi.

Ceza yargısının her safhası halka açıktı. Sanıkla yargı görevlisi, asla baş başa bırakılmazdı.

Hâkim, şahit veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmiş olduğu da-

vada hâkimlik yapamazdı.

Sanık başlangıçta suçsuz sayıldığından, suçu işlemediğini söylemesi yeterli olur; o konuda ondan delil istenmezdi. Sanığın suçluluğu, bütün şüphelerden uzak bir şekilde ortaya konmalı ve ispat edilmeliydi. Objektif delil arandığından delil karartma şüphesiyle bir kişinin tutuklanması söz konusu olamazdı.

Şahitler ifadelerini hâkimin huzurunda verir; mahkeme dışında yapılan şahitlik geçerli olmazdı. O yüzden bir kişinin mahkeme dışında sorgulanması düşünülemezdi³⁹.

SONUÇ

Varlıkları yaratan, onlardaki oluşum, gelişim ve değişimin ilke ve kanunlarını koyan Allah’tır. Din, o kanunların yaratıcı tarafından yazıya geçirilmiş şeklidir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Sen yüzünü dosdoğru bu dine, Allah’ın fitratına çevir. O, insanları ona göre yaratmıştır. Allah’ın yarattığının yerini tutacak bir şey yoktur. İşte sağlam din bu dindir. Ama insanların çoğu bunu bilmezler.” (Rûm 30/30)

Ayete göre “din fitrattır.” Fıtrat, varlıklarda geçerli doğa kanunlarıdır. Dini bozma, tabiatı bozma gibidir. Bozulan din, bozulan tabiat gibi bütün varlıkları rahatsız eder. Uydurulmuş dini bırakıp indirilmiş dine uyarsak devlet güneş gibi, temiz hava ve su gibi olur. Din, ırk ve renk ayırımı yapmadan herkesin ihtiyacını görür; bilim ve medeniyet gelişir.

Osmanlı devleti, yazılı tarihin tanıdığı en büyük devlettir. Uydurulmuş dinden gelen yapısal yanlışları düzeltirsek o büyük tecrübeyi, insanlığa örnek bir devlet modeli olarak sunabiliriz.

Notlar

1. Ragib el-İsfahânî, Müfredât, (Tahkik: Safvan Adnan Dâvûdî), Dımeşk ve Beyrut, 1412/1992, عقل mad.
2. Ayette geçen ivec = عَوْج kelimesi, dikkatle bakılmadıkça fark edilemeyen çarpıtma anlamına gelir (Müfredat). Çünkü Dünyayı Ahirete tercih edenler, kendilerini dindar göstermeyi ihmal etmezler.
3. Ayrıntılı bilgi için bkz. Abdulaziz BAYINDIR, Din ve Devlet İlişkileri – Teokrasi ve laiklik, s. 74 vd. İstanbul, 1999,

4. Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, İstanbul, tarihsiz, s. 17, paragraf 34.
5. Risalet, bir kimse tasarrufta dahil olmaksızın bir kimesnenin sözünü diğere tebliğ etmektir. Ol kimseye resul ve ol kimesneye mürsil ve diğesine mürselun ileyh denir. (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye m. 1450)
6. Bkz. Yusuf 12/50, Şuarâ 26/105 ve 123.
7. İbn Hibetullah, Dahhâk'tan ve Saïd b. Cubeyr'den Muhammed suresinin Mekki olduğunu aktarmıştır. (Bkz. Kurtubî tefsiri, Kahire 1964/1384 c. XIV, s. 223)
8. Ebûbeker Abdurrezzak b. Hemmâm b. Nafî el-Himyerî el-Yemânî es-San'ânî (öl. 211 h.) Musannaf, Tahkik Habîbu'r-Rahmân el-A'zamî. Beyrut 1403, c. V, s. 325, hadis no 9728.
9. eş-Şâfiî, Muhammed b. İdris (öl. 204 h.) İhtilâ'ul-hadis, (Şâfiî'nin el-Um adlı kitabının 8. cildinin kenarında) Beyrut 1410 h. 1990 m. c VIII, s. 606.
10. Ebu Muhammed el-Huseyn b. Mes'ud b. Muhammed b. el-Ferrâ el-Beğavî eş-Şâfiî (ö. 510 h.), Tahkik Abdurrezzak el-Mehdî, Beyrut 1420, c. II, s. 310.
11. Arapça'da iltifat sanatı vardır. Üçüncü şahıs, birinci şahıs sayılır veya tersi olur. Bu ayetlerde de durum öyledir. Türkçe'de iltifat sanatı olmadığı için bu gibi ifadeleri, değiştirmeden tercüme etmek bir Türk'te şaşkınlık meydana getirmektedir. Buna fırsat vermemek için burada iltifat yok sayılarak meal verilmiştir.
12. Taberî, Muhammed b. Cerîr, Camiu'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'an (Taberî Tefsiri), Beyrut 1412/1992. C. 15, s. 140.
يقول عز وجل لنبيه محمد صلى الله عليه وسلم: قل يا محمد للناس: كلکم بعمل علی شاکلتہ: علی ناحيته وطريقته (قَرَّبُكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ) هو منکم (أَهْدَى سَبِيلًا) يقول: ربکم أعلم بمن هو منکم أهدى طريقا إلى الحق من غيره .
13. Mektup sadeleştirilmiştir, aslı şöyledir: "Herkes emri altında bulunduğu hükümlere itaat etsin. Zira Allah tarafından olmayan bir hükümet yoktur ve mevcut hükümetler Allah tarafından tertip olunmuştur. Bunun için hükümete muhalefet eden Allah'ın tertibine mukavemet etmiş olur ve mukavemet edenler kendi aleyhlerine hüküm davet edecekler." (Pavlos'un Romalılara Mektubu, 13. bab, 1-5, Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i cedid s.206.)
14. İfadeler sadeleştirilmiştir, aslı şöyledir. "İmdi Rabb için tanzimat-ı beşeriyenin her birine gerek padişaha cümleye faik olduğundan, gerek valilere, şer işleyenlerin mücâzâtı ve hayır işleyenlerin medhi için anın tarafından irsal olunanlar bulduklarından itaat ediniz. Zira Allah'ın iradeti budur ki, hürler gibi, ama hürriyetinizi şerre örtü tutmayup ancak Allah'ın kulları gibi olarak cahil ademlerin cehaletini hayır işlemekle iskat edesiz. Cümleye hürmet ediniz. Biraderleri seviniz. Allah'tan korkunuz. Padişaha hürmet ediniz." (Petros'un I. mektubu, II/13-17. Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i cedid, s. 298.)
15. Jean Calvin, Hıristiyan Dininin Öğretisi'nden seçme parçalar (Christiana religionis institutio, Kitap IV, Bölüm 20: Devlet Yönetimi Üstüne) çeviren Şahin ALPAY, Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi 2, Yeni Çağ. Derleyen Mete TUNCAY Ankara 1969, s.48-51.
16. "Ve İsa yanlarına gelüb anlara hitaben dedi ki, semada ve zeminde bütün hükümet bana verildi." (Matta 18, Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i cedid, s. 43.)
17. Günay TÜMER, Abdurrahman KÜÇÜK, Dinler Tarihi, Ankara 1993 s.263.
18. TÜMER ve KÜÇÜK, a.g.e. s. 256.
19. Metin sadeleştirilmiştir. Elimizdeki nüshadaki ifedeler şöyledir. « Ve onbir şakirdler Galil'e İsa'nın onlara emr ettiği dağa vardılar. ve Onu görünce ona secde kıldılar. Lakin bazıları şüphe etdiler. Ve İsa yanlarına gelüb anlara hitaben dedi ki, semada ve zeminde bütün hükümet bana verildi. İmdi gidiniz, cümle milletleri şakird ediniz. Onları Peder ve Ben ve Ruh'ul-Kudüs ismine vaftiz ediniz. Ve size emrettiğim şeylerin cümlesini hıfz etmeyi anlara talim ediniz ve işte dünyanın nihayetine degin ben her vakt sizin ile beraberim." (Matta 16-20, Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i cedid, s. 43.)
20. TÜMER ve KÜÇÜK, a.g.e. s. 268.
21. TÜMER ve KÜÇÜK, a.g.e. s. 270.
22. TÜMER ve KÜÇÜK, a.g.e. s. 256.
23. Muhammed Rıza'l-Muzaffer, Akâid'ül-İmâmiyye, Şia İnançları (Türkçeye çeviren Abdülbaki GÖLPINARLI) İstanbul 1978, s. 50.
24. Şia İnançları, s. 51.
25. Şia İnançları, s. 54.
26. Buhari, (h: 6718, 7137)
مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِي الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي وَإِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُثَقَّى بِهِ فَإِنِ أَمَرَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَعَدَلَ فَإِن لَّهُ بِذَلِكَ أَجْرًا وَإِنِ قَالَ بَعْثِرْهُ فَإِنَّ عَلَيْهِ مَنَّةً
27. Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, İstanbul, tarihsiz, s. 17, paragraf 34.
28. Muhammed b İdris eş-Şâfiî (öl. 204 h), er-Risâle, tahkik Ahmed Şakir, Mısır 1358 h. /1940 m. c. I, s. 79.
29. İmam Şâfiî, er-Risâle, c. I, s. 107.
لا يَنْسَخُ كِتَابَ اللَّهِ إِلَّا كِتَابُهُ... وَهَكَذَا سَنَةَ رَسُولِ اللَّهِ، لَا يَنْسَخُهَا إِلَّا سَنَةُ لِرَسُولِ اللَّهِ
30. İmam Şâfiî, er-Risâle, c. I, s. III.
31. Konu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler şu linkteki yazımızı okuyabilirler: <http://www.suleymaniyevakfi.org/arastirmalar/nesih-ve-recim-cezasi.html>
32. İmam Şâfiî, er-Risâle, c. I, s. 129-131.
33. Abdulaziz b. Abdulla b. Bâz (1911-1999 m.) Vucûb'ı-amel bi Sünneti Resulillahi Sallallahu aleyhi ve sellem ve küfrü men enkeraha, Suudiarabistan 1420 h. c. I, s. 24-25.
34. Şeyhülislam Muhammed b. Hüseyin, Fetava'l-Ankaravî, 1/368. M. Amire, 1281.
35. Ömer Nasuhi Bilmen, Hukukî İslamiyye ve Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu, cil III, s. 309, paragraf 15
36. Ragıb el-İsfehanî, Müfredat.
37. Bilmen a.g.e. C. III, s. 313 paragraf 858. Metin sadeleştirilmiştir. Aslı şöyledir: "Onu on bir buçukdan ziyadeye muamele ile akçe verilmeye diye veliyyül'emr tarafından sadır olmuş bir emre rağmen ziyadesiyle muamele yapanlar, zecr ve men ile ta'zire istihkak kazanmış olurlar."
38. Ayrıntılı bilgi için bkz. Abdulaziz BAYINDIR, Ticaret ve Faiz, İstanbul 2007, s. 222.
39. Osmanlı yargı sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Abdulaziz BAYINDIR İSLAM MUHAKEME HUKUKU (Osmanlı Devri Uygulaması), İstanbul 1986.